

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 476/2024-47

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Poistná udalosť s. r. o.**, Sabinovská 11, Bratislava, zastúpenej Advokátska kancelária Martin Zátopek, s. r. o., Tomášikova 23/C, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6Cob/45/2024 z 21. marca 2024 takto

rozhodol:

- Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6Cob/45/2024 z 21. marca 2024 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6Cob/45/2024 z 21. marca 2024 **zrušuje a vec vracia** Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.
- Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich jej právnej zástupkyni do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Odôvodnenie:

I.

- Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. júna 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 26Cb/45/2019 z 19. októbra 2022 a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 6Cob/45/2024 z 21. marca 2024. Navrhuje, aby boli napadnuté rozhodnutia zrušené, vec vrátená na ďalšie konanie a aby jej bola priznaná náhrada trov konania.
- Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 476/2024-28 z 19. septembra 2024 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde

Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v časti, ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

II.

Skutkové východiská

3. Sťažovateľka sa ako žalobkyňa domáhala proti žalovanej poisťovni zaplata 738 eur s príslušenstvom z titulu doplatenia nároku na náhradu účelne vynaložených nákladov na prenájom náhradného motorového vozidla za obdobie, počas ktorého nebolo možné používať motorové vozidlo z dôvodu jeho poškodenia pri dopravnej nehode. Nárok na náhradu týchto nákladov bol na sťažovateľku postúpený poškodeným, ktorému vznikla tzv. totálna škoda na motorovom vozidle pri dopravnej nehode, ktorú zavinil poistenec žalovanej.

4. Poškodený si v dôsledku vzniknutej škody na poškodenom motorovom vozidle prenajal u sťažovateľky náhradné motorové vozidlo na základe nájomnej zmluvy z 22. augusta 2018. Sťažovateľka vystavila poškodenému za nájom náhradného motorového vozidla za dobu 17 dní faktúru na sumu 1 122 eur, z ktorej mu žalovaná plnila len čiastočne a uhradila mu iba 384 eur s tým, že mu neuznala celú dĺžku doby nájmu náhradného motorového vozidla. Žalovaná zároveň krátila poškodenému dennú sadzbu nájomného zo sumy 66 eur na sumu 38,40 eur bez DPH. Sťažovateľka na preukázanie účelnosti a obvyklosti sadzby denného nájmu predložila súdu cenníky iných autopožičovní a bola toho názoru, že suma denného nájmu bola obvyklou, pričom poškodený nemal nijakú povinnosť hľadať autopožičovňu s najnižšími cenami. Sťažovateľka si spolu s istinou uplatnila aj nárok na úroky z omeškania, pretože žalovaná sa dostala do omeškania s poistným plnením v zmysle § 11 ods. 7 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZP“).

5. Okresný súd napadnutým rozsudkom žalobu v celom rozsahu zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov voči sťažovateľke v rozsahu 100 %. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že poškodenému vznikol nárok na náhradu škody predstavujúcej náklady vynaložené za nájom náhradného vozidla iba do okamihu, keď mu žalovaná oznámila, že oprava poškodeného vozidla je neekonomická, resp. že ide o totálnu škodu. Nestotožnil sa s názorom sťažovateľky, že poškodený by mal mať nárok na náhradu nákladov za nájom náhradného vozidla až do momentu vyplatenia finančných prostriedkov zo strany poisťovne, pretože by bol v opačnom prípade znevýhodnený v porovnaní s poškodeným, ktorému by na motorovom vozidle vznikla iba parciálna škoda. V prípade totálnej škody súd za účelné náklady nájmu náhradného vozidla považuje dobu bezprostredne po škodovej udalosti, teda v dobe, kedy nie je možné vedieť, či bude oprava vozidla ekonomická, resp. účelná. V okamihu, keď je jasné, že oprava poškodeného vozidla nie je hospodárna, nemožno ďalšie náklady za nájom náhradného vozidla považovať za účelné a ako nevyhnutný náklad súvisiaci so vznikom škody. Súd v tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 4Cob/102/2020 a sp. zn. 2Cob/34/2020. Z uvedených dôvodov súd vyhodnotil nájom náhradného vozidla po oznámení totálnej škody na motorovom

vozidle (28. augusta 2018) za neúčelný a z tohto dôvodu poškodenému (aktuálne už sťažovateľke) nevznikol nárok na náhradu týchto výdavkov vynaložených za náhradné vozidlo.

6. Proti rozsudku okresného súdu podala sťažovateľka odvolanie, v ktorom napadla rozsudok v celom rozsahu, pričom rozporovala závery súdu prvej inštancie týkajúce sa účelnosti nákladov na prenájom náhradného motorového vozidla, keďže ich považovala za nesprávne. Podrobne sa vyjadrila k otázke účelnosti dĺžky nájmu náhradného vozidla v období po doručení oznámenia o totálnej škode.

7. Krajský súd napadnutým rozsudkom rozsudok okresného súdu v celom rozsahu potvrdil.

III.

Argumentácia sťažovateľky

8. Podľa sťažovateľky nesprávnosť napadnutého rozsudku okresného súdu a krajského súdu vychádza z arbitrárneho a z ústavného hľadiska neakceptovateľného právneho záveru, že v prípade tzv. totálnej škody účelnosť nákladov spojených s užívaním náhradného motorového vozidla zaniká momentom, keď je objektívne zistiteľné, že oprava poškodeného vozidla je neúčelná. V prípade sťažovateľky mala táto skutočnosť nastať momentom oznámenia spôsobu likvidácie poistnej udalosti. Predmetný právny názor je v priamom rozpore s nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 602/2022-34 zo 16. februára 2023.

IV.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

IV.1. Vyjadrenie krajského súdu:

9. Krajský súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkázal na vyjadrenie predsedníčky príslušného senátu, z ktorého vyplýva, že v náleze ústavného súdu č. k. III. ÚS 602/2022-34 zo 16. februára 2023 je posúdená doba, za ktorú má poškodený nárok na náhradu nákladov z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla za nájom náhradného motorového vozidla pri stanovení tzv. totálnej škody na poškodenom motorovom vozidle, odlišne oproti doterajšej dlhodobej súdnej praxe a ustálenej judikatúre, v zmysle ktorej sa nepovažovali za účelné a nutné náklady spojené s nájmom náhradného motorového vozidla za obdobie po oznámení poisťovateľa, že na poškodenom motorovom vozidle vznikla totálna škoda, a to od momentu oznámenia tejto skutočnosti poškodenému.

10. V predmetnej veci pri posudzovaní otázky, do akej doby má žalobca ako poškodený z titulu škodovej (poistnej) udalosti nárok na náhradu škody (nákladov vynaložených za nájom náhradného motorového vozidla) spôsobenej škodcom (poisteným u žalovaného na základe uzatvorenej zmluvy o povinnom zmluvnom poistení), krajský súd vychádzal z konkrétného skutkového stavu prejednávanej veci. Bol toho názoru, že v tomto prípade nie je možné generalizovať posudzovanie náhrady (skutočnej) škody a s ohľadom na účelnosť vynaloženia týchto nákladov spočívajúcich v ich nevyhnutnosti, ako aj so zreteľom, že v danom prípade išlo o totálnu škodu, a preto s prihliadnutím na túto skutočnosť náklady na nájom náhradného motorového vozidla by nemali prevýšiť škodu spôsobenú na pôvodnom motorovom vozidle, pri ktorom bola poškodenému oznámená totálna škoda. Krajský súd uvádza, že systém povinného zmluvného

poistenia slúži na ochranu poškodených pri dopravných nehodách a jeho prostredníctvom majú byť likvidované náklady vynaložené na odstránenie vzniknutej ujmy (materiálnej a imateriálnej) a chráni nielen poškodených, ale aj vinníkov nehôd. Pri posudzovaní predmetnej veci vzal do úvahy skutočnosť, aby priznaným navyšovaním nákladov nedošlo k navýšeniu škody, keďže išlo o ekonomickú totálnu škodu, t. j. aby náklady na opravu poškodeného motorového vozidla po škodovej (poistnej) udalosti neboli vyššie, ako bola jeho všeobecná hodnota pred škodovou (poistnou) udalosťou, a preto oprava motorového vozidla nebola možná, čo by napokon mohlo byť na ťarchu škodcu (poisteného z PZP).

IV.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

11. Zúčastnená osoba, ktorou je KOOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, uvádza, že napadnutý rozsudok je zákonný, vecne a právne správny, jeho odôvodnenie je úplné a preskúmateľné, teda odvolací súd svoje závery riadne, racionálne a ústavno-konformne odôvodnil. Krajský súd vychádzal z konkrétnych okolností daného prípadu a z obsahu príslušného spisového materiálu, pričom nie je viazaný rozhodnutiami iných súdov (pokiaľ nejde o rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v obdobnej veci založenej na totožnom skutkovom a právnom základe, ktorým zjednocuje rozhodovaciu činnosť súdov nižších inštancií) a tam uvedenými rôznymi závermi týkajúcimi sa obdobných sporných nárokov tak, ako to uvádza sťažovateľka v ústavnej sťažnosti. Krajský súd neporušil základné práva a slobody sťažovateľky, keď posudzovanie náhrady skutočnej škody v inej veci založenej na inom skutkovom a právnom základe (ktorou argumentovala sťažovateľka) negeneralizoval na akékoľvek prípady pri tzv. totálnej škode, t. j. ani na predmetný skutkovo (aj právne) rozdielny prípad, čo aj náležite odôvodnil. Do práva na spravodlivý súdny proces nepatrí právo sťažovateľky, aby sa odvolací súd a súd prvej inštancie stotožnil s jej právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov.

IV.3. Replika sťažovateľky:

12. K vyjadreniu krajského súdu sťažovateľka stanovisko nezaujala.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Každý má právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné aj arbitrárne tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

14. Podľa § 11 ods. 6 písm. a) zákona o PZP poisťovateľ je povinný bez zbytočného odkladu začať prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a do troch mesiacov odo dňa oznámenia poškodeného o škodovej udalosti (a) skončiť prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a oznámiť poškodenému výšku

poistného plnenia, ak bol rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie a nárok na náhradu škody preukázaný.

15. Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v námietke sťažovateľky, že krajský súd ústavne neudržateľným spôsobom ustálil, že poškodený má nárok na náhradu účelne vynaložených nákladov spojených so vznikom škody na jeho motorovom vozidle (v danej veci na náhradu nákladov spojených s prenájomom náhradného motorového vozidla) iba do času, keď bolo poškodenému zo strany žalovanej poisťovne oznámené, že ide o totálnu škodu na motorovom vozidle a jeho oprava nie je účelná. Podľa sťažovateľky však nárok na náhradu nákladov spojených s prenájomom náhradného vozidla zaniká vo chvíli, keď je poškodenému doručené oznámenie o ukončení likvidácie škodovej udalosti v zmysle § 11 ods. 6 zákona o PZP, prípadne poskytnutie poistného plnenia, ak na jeho vyplatenie vznikol nárok.

16. Krajský súd v napadnutom rozsudku skonštatoval, že poškodenému bolo 28. augusta 2018 zo strany žalovanej oznámené, že oprava poškodeného motorového vozidla vzhľadom na jej neekonomickosť sa neodporúča, teda že ide o tzv. totálnu škodu. Od tohto momentu tak podľa názoru krajského súdu poškodený disponoval relevantnou informáciou, že oprava vozidla bude neekonomická, čo zakladalo dôvod na zánik účelnosti nákladov za ďalšie užívanie náhradného motorového vozidla. Poškodený náhradné vozidlo užíval až do 7. septembra 2018.

17. Ústavný súd považuje za dôležité koncentrovať právne posúdenie smerom k samej podstate uplatneného nároku pred všeobecným súdom. Účelom náhradného motorového vozidla je eliminovať škodlivý následok spôsobenej dopravnej nehody, ktorý zasahuje do bežného života poškodeného, až do momentu, keď môže opätovne užívať svoje vlastné motorové vozidlo. V týchto prípadoch výška škody nekorešponduje iba rozsahu zničeného vozidla, ale aj primeraným nákladom, ktoré poškodený vynaložil s cieľom eliminovať škodový následok.

18. Ústavný súd už v náleze č. k. III. ÚS 602/2022-34 zo 16. februára 2023 vyslovil ústavnú neudržateľnosť záveru súdu, že v prípade totálnej škody účelnosť nákladov spojených s užívaním náhradného vozidla zaniká momentom, keď je objektívne zistiteľné, že oprava poškodeného vozidla je neúčelná, teda keď žalovaná poisťovňa oznámila poškodenému spôsob likvidácie škodovej udalosti (neúčelnosť opravy vozidla).

19. Poškodený, ktorému na motorovom vozidle vznikla čiastočná škoda, a poškodený, ktorému vznikla škoda totálna, sa nachádzajú v porovnateľnej situácii, keďže obaja nemôžu z objektívnych dôvodov užívať svoje vlastné motorové vozidlo a riešenie im ponúka nájom náhradného vozidla. Legitímna je preto otázka, prečo má byť poškodený, ktorému vznikla na motorovom vozidle totálna škoda, v horšom postavení ako poškodený, ktorému vznikla škoda čiastočná, do ktorého ho dostane taký výklad právnej normy, podľa ktorého účelnosť nákladov možno považovať len do oznámenia poisťovne o spôsobe likvidácie. Poškodený ani po tomto oznámení poisťovne nemôže naďalej využívať svoje vlastné motorové vozidlo, čiže nedochádza k zmene jeho postavenia a naďalej je nútený využívať náhradné motorové vozidlo. Na základe uvedeného tak možno považovať dobu od zapožičania náhradného vozidla do momentu oznámenia žalovanej o ukončení likvidácie škodovej udalosti [a o výške poistného plnenia podľa § 11 ods. 6 písm. a) zákona o PZP, resp. poukázania finančných prostriedkov] za relevantnú, keď kontinuálne pretrváva potreba používania náhradného motorového vozidla a s tým spojené primerané náklady (III. ÚS 602/2022).

20. Za oznámenie o ukončení šetrenia škodovej udalosti nie je možné považovať predbežné oznámenie poisťovne o rozsahu poškodenia vozidla, t. j. oznámenie o spôsobe, akým bude poisťovňa ďalej pri šetrení škodovej udalosti postupovať. Dôležitým kritériom pre posúdenie primeranosti a účelnosti užívania náhradného vozidla môže v okolnostiach prípadu byť doručenie oznámenia o ukončení likvidácie (ukončenie šetrenia) škodovej udalosti a poukaz finančných prostriedkov, keď poškodený ich prijatím (až) získa možnosť využívať hodnotu, ktorú pred škodovou udalosťou plnohodnotne realizoval využívaním poškodeného vozidla. K obdobnému záveru dospel aj Ústavný súd Českej republiky v náleze sp. zn. I. ÚS 2932/20 zo 14. januára 2021.

21. Preskúmaná záležitosť nie je v poisťných vzťahoch nijako nová. „Doba nájmu, za ktorú možno žiadať náhradu, sa spravuje podľa doby nevyhnutnej opravy alebo obstarania náhrady. Do doby nájmu treba započítať napr. dobu vystavenia posudku o škode a čas komunikácie s poisťovňou škodcu, nevyhnutnú dobu čakania na termín opravy, primeranú lehotu na rozhodnutie o tom, či sa škoda nahradí opravou alebo obstaraním nového vozidla. Aké časové obdobia sú primerané, závisí od okolností jednotlivého prípadu. Ak poškodený preukázateľne nemá prostriedky na financovanie kúpy náhradného auta alebo jeho opravy, treba dobu nájmu priznať až po výplatu náhrady za spôsobenú škodu.“ (Greger, R. Zwickel, M. Haftungsrecht im Straßenverkehr. Handbuch und Kommentar. 2014 Walter de Gruyter GmbH Berlin/Boston, s. 651).

22. Z napadnutého rozsudku vyplýva, že žalovaná poisťovňa oznámila sťažovateľke listom zo 4. októbra 2018, že ukončila šetrenie ňou uplatnených nákladov a priznala jej poistné plnenie. S poukazom na uvedené závery práve tomuto dátumu možno priznať ústavne akceptovateľnú časovú limitáciu na účely primeranej náhrady škody a jej poistnoprávnemu ekvivalentu. Krajský súd sa od takejto interpretácie v ústavnoprávnom rozmere odklonil.

23. Ústavný súd poznamenáva, že v preskúmanej veci sa spor týkal dvoch podnikateľských subjektov (poisťovne a prenajímateľa náhradných motorových vozidiel a zároveň obchodníka s poistnými pohľadávkami). Poškodený sa dostal do pozície nosiča tohto kapitálového problému. Ústavný súd musel pristúpiť k prejednaniu tejto veci pohľadom do podústavného práva, keďže § 422 Civilného sporového poriadku limituje možnosť podania dovolania podľa § 421 Civilného sporového poriadku (nesprávne právne posúdenie) pre nenaplnenie limitu majetkového cenzu.

24. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že právny záver obsiahnutý v napadnutom rozsudku krajského súdu o momente zániku účelnosti nákladov vynaložených poškodeným pri užívaní náhradného vozidla možno považovať z ústavného hľadiska za neakceptovateľný a neudržateľný. Ústavný súd preto rozhodol, že napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na vyslovenie porušenia uvedených práv sťažovateľky ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd je v ďalšom konaní podľa § 134 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu.

VI.

Trovy konania

25. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľke náhradu trov konania 856,75 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2024 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 343,25 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 13,73 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa sťažovateľky je platiteľkou tejto dane.

28. Priznanú náhradu trov konania je krajský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu